

181. Jobbágyi, Vám-part

(Nógrád megye) U, B

2006 novemberében Sümei Pál (SZTE) régészeti geológiai fúrásokat végzett a lelőhelyen, majd 2007 februárjában és márciusában került sor a megelőző feltárássra, melyet ivóvízvezeték fektetése indokolt. A fúrások során világossá vált, hogy az erózió jelentős pusztítást végzett a lelőhelyen, gyakorlatilag a szántás alatt már a lösz jelentkezett. Maga a lelőhely Jobbágyi és Szarvasgede között, a Szuha-pataktól K-re egy dombháton fekszik. A két község között húzódó műút É-i oldalán tártunk fel egy 150 m-es árokszakaszt. A szántásban, illetve a dombláb Ny-i részén szórványos zselízi leletanyagot gyűjtöttünk, azonban a feltárt felületben nem találtunk neolitikus objektumokat. Összesen 14 objektumot tártunk fel, melyek leletanyaga kivétel nélkül a Kyjatice-kultúrához köthető. A feltárt leletanyagból említést érdemel egy állatplasztika, illetve egy agancsból készített késnyél.

Munkatárs: Guba Szilvia régész.

BÁCSMEGI GÁBOR

182. Kaba, cukorgyár

(Hajdú-Bihar megye) Sza, Á

2007. április–május hónapban a tervezett bioetanol üzem helyén próba- és megelőző régészeti feltárásokat végeztünk. Az 1600 m² területű próbafeltárás 2 m széles, 800 m hosszú árkaiban 16 régészeti objektum jelentkezett. Szarmata valamint Árpád-kori árkok, vermek és egy kemence. A közepesen intenzív lelőhelynek azok a részei voltak a legépebbek, amelyen korábban nem álltak épületek, betonmedencék, csatornák. A próbafeltárás alapján szükségessé vált az új fermentáló üzem teljes területén a megelőző feltárás. Az ásatás második szakasza 965 m²-re terjedt ki. A lehumuszolt területen újabb 16 objektum folytja jelentkezett. A feltárt árkok, gödrök, vermek egy Árpád-kori településhez tartoztak. Egy nagyméretű gödör bizonyult különösen leletgazdagnak, számos cserépbogrács és fazék töredéke mellett több malomkődarab, fenőkö, nyéltüskés vaskés és egy teljesen ép birkanyíró olló is napvilágra került belőle.

Munkatársak: Tóth Miklós ásatási technikus, Rák Rezső fotós.

SZOLNOKI LÁSZLÓ

183. Kajászó, Keskeny-dűlő

(Fejér megye) U, B, LT, Ró, A, Á

2007. augusztus 13. és október 11. között próbafeltárást végeztünk a lelőhelyen (Hrsz.: 702). A területre lépésünk előtt a közműárkokat teljes mélységre megnyitották, amelynek következtében igen nagy számban károsodtak a régészeti objektumok és a leletanyag. A terület ÉK-i széléről, érintve az azonosítható lelőhely legalább 2/3-át, a 2006–2007-es tél folyamán hozzávetőleg 40–50 cm humuszréteget eltávolítottak. Négy kutatóárkot nyitottunk,

kettőt párhuzamosan a Váli-völgy partoldalával, kettőt merőlegesen arra. Ez mindösszesen 994 m²-t jelent. A kutatóárkok a már kiásott közműárok két oldalán, 1–1 m szélességben futottak, kivéve a második kutatóárkot, ahol a jövőben létesítendő közműárok helyén 2 m széles volt. Megállapítottuk, hogy a területen egyszeri mélyszántás zajlott, amely a régészeti jelenségeket is elérte és károsította.

A terület több régészeti korszakban is használatban volt. Ebből a legkorábbi 2 hozzávetőleg kerek gödör, az egyikben a gödör legalján egyértelműen a gödörhöz tartozóan őskori (*neolitikus?*) kerámia került elő, míg a másikban egy kőpenge és neolitikus kerámiatöredékek mellett egy igen kis testű ló anatómiai rendben lévő csontváza volt. Ez utóbbinak egy részét a közműárok megsemmisítette.

Előkerült egy *középső bronzkori* urnatemető 90 temetkezése. Az urnák jelentős része szinte teljes épségben volt a földben. Ezeknek beásási folytja nem jelentkezett, általában 15–20 cm mélységben voltak. Néhány esetben, főleg nagyobb testű urnáknál a szántás megsemmisítette az urnák felső 1/2–1/3-át. Sok esetben a közműárok az urnákat elfelezte, elharmadolta vagy szinte teljesen megsemmisítette. A temetkezések a középső bronzkoron belül – a Vicze Magdolnával, Prander Péterrel, Váczi Gáborral folytatott konzultációk alapján – a Vátya-kultúrához kapcsolhatók, de található köztük a középső bronzkor legelejére és legvégére keltezhető is. Az urnákat általában egy fedőtállal fedték le, amely alatt az urna szájába helyeztek egy másik tálat és vagy ebben, vagy alatta a hamvakon kis füles bögre volt. Megfigyelhető volt néhány esetben, hogy a bögrét az urnán kívül, az urna peremére helyezték, illetve egy esetben az urna talpa mellé. Több esetben is több bögre került a temetkezésbe. Egy esetben a bögre helyett korsót helyeztek az urnába, de nem a hamvak tetejébe, hanem azok közé. A hamvak között néhány esetben égett bronz ruhadíszek kerültek elő, mint pl. kerek, két helyen átlukasztott pitykék, lemezcsövecskék, spirálcövecskék, és egyelőre nem azonosítható lemezkék. Néhány urna környezetében szántott rétegből szív alakú függő és/vagy trapéz alakú övveret került elő. Bronzspirál kartekercs egy esetben került elő, egy urna vállára helyezve. Ugyaninnen származik egy bronztorques és egy bronztőr is. Két esetben került elő még bronztőr, mindkettő a hamvak között az urna belsejében volt. Az urnák magassága a 25 cm-től 60 cm-ig váltakozott, a többségük 50 cm körül volt. Formájuk az esetek túlnyomó többségében bikónikus, széles tölcséres nyakkal ellátva. Díszítésük között igen gyakori volt a derékon körbefutó ujjbennyomkodott lécrátét-dísz. A különböző bekarcolt geometrikus minták és kb. 15–20%-ban az urna felső harmadán páros számú bütykök vagy fülek voltak. Három esetben kisméretű (25–30 cm magas) urnához kapcsolódóan kis kíséredények voltak, melyek két temetkezést kosziderinek határoztak meg. Ezeknél a kis edényekben emberi hamvak nem voltak,

a harmadik esetben azonban a kis edényből is emberi hamvak kerültek elő.

A következő régészeti korszakot egy *LT B periódusba* sorolható korhasztásos kelta sír jelenti. A férfiváz felhúzott lábakkal és karokkal az oldalára fektetve került a sírba, a fejénél a sírfolton kívül 2 db korongolt kerámiaedény és egy fedő került elő. Könyöke és combcsontja alatt 1–1 igen korrodált vastárgyat találtunk.

Valószínűleg a kelta sírral összefüggésben, esetlegesen a helyben tovább élő kelta alaplakossághoz köthetően két *római kori*, 2. századi korhasztásos sír került elő, egymástól 60–70 cm-re, azonos tájolással. Az egyik halottnak a fejét a közműárok megsemmisítette, a sír megmaradt részén, a vázcsontokon kívül más leletanyag nem került elő. A másik sír sokkal teljesebb állapotban maradt meg. Az alsó lábszár fölött önálló, külön kis kerek gödörben egy szürke, nagy Faltenbecher-poharat, benne egy kis sárga korsót helyeztek el. Ez alatt, de még a sírföldben egy gemmával díszített bronzgyűrű és egy kis bronz karkötő volt, míg közvetlenül a halotton vagy mellette egyéb tárgy nem került elő.

A terület az *avar korszakban* is használatban volt, ezt a szórványként előkerült kora avar kerámiatöredékek tanúsítják, régészeti jelenség azonban nem köthető ehhez az időszakhoz.

A feltárt területen a legkésőbbi régészeti korszakot 2 *Árpád-kori* tanya képviseli. Ezek egymástól mintegy 150 m-re helyezkedtek el, közvetlenül a Váli-völgy peremén. Az egyiknek igen kis részletét sikerült feltárni, itt csak egy apró kemence, egy hamuzógödör és valamilyen munkagödör került elő. A másik tanyából azonban egy hozzávetőleg 2,5×3,5 m-es házat és a hozzá tartozó kemencét tártuk fel. A ház belsejében négyzetben elhelyezett cölöplyukak voltak, amelyek valószínűleg az épület tetőzetét tartották. Ennek közvetlen szomszédságában egy nagyméretű kemence és annak munkagödre volt.

KOVÁCS LORÁND OLIVÉR

184. Kaposvár, Ady utca

(Somogy megye) Tő

2007. május 2. és július 5. között próbafeltárást végeztünk a létesítendő bevásárlóközpont területén. Az Ady utca 9., majd az 5–7., 17. és végül a 13. sz. területein húzott 1–24. kutatóárkainkkal 3102 m²-nyi alapterületen 103 objektumot (árok- és gödörrendszereket, facölöp-, gerenda- és más szerkezeteket stb.) tártunk fel. Az átlagosan 1,5–2,5 m mélységben a mocsári, vízfeltöréssel teli talajban rögzítettük és dokumentáltuk a hódoltság és az azt követő 18. sz. eleji Kaposvár vár előtti lakótelepülésének maradványait. A korabeli épületek különböző részeihez tartoztak elsősorban a mázas, mázatlan kerámiatöredékek, fém- és bőrcipőtalpak, valamint más használati tárgyak (pl. hordó). Az étkezési szokások a nagyobb számú állatsontok (marha, ló, sertés és különböző szárnyasok) leleteiből rekonstruálhatók. Különösen fontos, hogy az Ady utca 17 sz.

ház helyén a középkori Kaposvár várból K-i irányba kivezető híd gerenda-, deszka-, valamint sövényfonással megerősített cölöprendszerét is meghatározhattuk. Az Ady utca 13. sz. ház udvarán megfigyelhető volt a korai (18. sz. eleji) város sövényfonatos cölöp- és más településrésze ugyancsak. Az előkerült és jó állapotban lévő faépítményeket felszedtük, illetőleg elbontottuk és a leletanyaggal együtt a Rippl Rónai Múzeumba szállítottuk.

MAGYAR KÁLMÁN

185. Kaposvár, Pázmány Péter utca 16.

(Somogy megye) U

2007 februárjában régészeti szakfelügyeletet láttunk el a 1043 hrsz. családi ház átépítésénél. Az átépítés során a ház D-i falát az eredeti helyétől 1,5 m-rel északabbra helyezték. Az új fal alapjának ásásakor az utcafronti alapozás belső szélétől 220 cm-re a mai járdaszint alatt kb. 50 cm mélyen, objektumfolt nélkül őskori kerámiatöredékek (DVK keszthelyi csoport) és némi állatsont került elő.

KÖLTŐ LÁSZLÓ

186. Kálló, Gárdonyi utca 11.

(Nógrád megye) U, LT

2007. június 19-én helyszíni szemlét tartottunk a telken, ahol derítőakna ásásakor emberi csontokat, valamint edénytöredékeket találtak. Sajnos a találók ezeket eredeti helyükről elmozdították, nagy részüket ki is emelték. Maga az akna egy kb. 2 m átmérőjű és 1,5 m mély volt. Ennek a legalján, már az alapkőzetbe mélyített sírgödörben kerültek elő a csontok. A sírgödörnek csak részleteit tudtuk megfigyelni. A találók elbeszélése alapján azonban biztos, hogy a holttestet zsugorítva helyezték a sírba és az edény a lábánál helyezkedett el. A leletmentés során kiderült, hogy in situ csak néhány csont maradt. Az akna metszetalában jól látszott egy kb. 60 cm vastag rétegsor, melyből néhány lengyeli cserépet gyűjtöttünk. A kert megművelt részében néhány grafitos kelta cserépet is találtunk. Ez a lelőhely minden valószínűség szerint az Alsó-hegyi-földek néven ismert lelőhelyhez tartozik.

BÁCSMEGI GÁBOR – GUBA SZILVIA

187. Kálmánháza, Vitéz-sor

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Sza, H

2007. szeptember 27. és október 13. között ásatást végeztünk a fent nevezett területen. A lelőhely egy É–D-i irányú dombhát, melynek teteje az erózió és a szántás miatt erősen lekopott, ami miatt sok embercsont, valamint néhány lelet is a felszínre került. Ezek alapján a területen egy császárkori, és egy honfoglalás kori telepét sejtettünk, amit az ásatás igazolt is. A feltárást során előkerült 8 – egy kivételével rabolt – császárkori